

הקשר בין אריכות חיים ודמנציה

קול קורא לגיוס משתתפים למחקר בנושא צאצאים של חולי אלצהיימר

במרכז הרפואי ע"ש שיבא בתל השומר, בשיתוף פעולה עם מכבי שירותי בריאות, מתנהל בימים אלו מחקר בו נבדקים גורמים מגנים מפני דמנציה וגורמי סיכון לה. המחקר משווה בין שתי אוכלוסיות: צאצאים בני 40-65 של חולי אלצהיימר לעומת צאצאים בני אותו גיל להורים תקינים מבחינה קוגניטיבית, אשר האריכו ימים (אב לפחות עד גיל 70 ואם לפחות עד גיל 75). במחקר נבדקים גורמים גנטיים, סביבתיים, גורמים הקשורים לאורח חיים, תפקוד קוגניטיבי, הדמיה של המוח ועוד, זאת על מנת לאפיין אנשים הנמצאים בסיכון לדמנציה ולעומתם אנשים שניחנו בתכונות שמגנות עליהם מפניה, וכך לפתח דרכי מניעה שניתן יהיה ליישם בעתיד בטרם התחלת התסמינים הקליניים.

בעשורים האחרונים, חלה עלייה משמעותית באורך החיים. כתוצאה מכך, ישנה עליה במספר האנשים הסובלים ממחלות ששכיחותן עולה עם הגיל, כגון: סוכרת, סוגים מסוימים של סרטן, אירועים מוחיים, מחלת פרקינסון ודמנציה. במחקרים רבים בעולם נבדקות הסיבות למחלות אלו ובהתבסס על המסקנות- כיצד ניתן לדחות או למנוע את הופעתן כליל. כלומר, נחקרים הגורמים היכולים להשפיע על "הזדקנות בריאה". מהי הזדקנות בריאה? ההגדרה משתנה בין חוקרים שונים, אולם יש המגדירים אותה כהגעה לגיל 70 לפחות ללא סוכרת, סרטן ערמונית, אירוע מוחי, התקף לב או ניתוח מעקפים.

דמנציה, היא כינוי לקובץ מחלות בהן קיימת ירידה עקבית ומתמשכת ביכולות המנטליות (זכרון, התמצאות, שפה, זיהוי, הבנה ועוד) וכפועל יוצא ישנה ירידה תפקודית שהולכת ומחמירה עד מצב שבו האדם תלוי לחלוטין בסביבתו. הסיכון ללקות בדמנציה (ומחלת אלצהיימר בכלל זה) גדל עם ההזדקנות. בגיל 65 ומעלה, 5% מהאוכלוסייה לוקה בדמנציה. שכיחות זו מכפילה עצמה בכל 5 שנים, ומעל גיל 85, כ-25-40% מהאוכלוסייה סובלים מהתופעה.

כישלונם של טיפולים רבים ושונים שפותחו עבור המחלה בעשורים האחרונים, כמו גם ההבנה כי מתן טיפול בשלב שבו האדם כבר חולה, הינו בבחינת התערבות מאוחרת מדי מאחר והמוח כבר נפגע מהנזק שנגרם לו על ידי המחלה, הובילו את החוקרים לחפש מי הם האנשים ה"מועדים לפורענות". כך למשל, נמצא כי חולי סוכרת, אנשים הסובלים מלחץ דם גבוה, אנשים עם רמת השכלה נמוכה, צאצאים של חולי אלצהיימר ועוד, נמצאים בסיכון מוגבר ללקות בדמנציה. הציפיה היא שכאשר נבין מה הם מנגנוני הפגיעה במוח במקרים אלו, מתן טיפול נכון, יכול למנוע את הופעת המחלה. דרך נוספת להבין את הדמנציה היא

באמצעות מחקר של אנשים המוגנים במיוחד מפניה- כמו למשל, אנשים שהגיעו לגיל מופלג עם תפקוד תקין מבחינה שכלית- ואת צאצאיהם.

אריכות ימים מושפעת מגורמים סביבתיים, גורמים הקשורים לאורח חיים ולגורמים תורשתיים. כך לדוגמא, לקרובי משפחה מדרגה ראשונה של אנשים שהאריכו חיים בצורה יוצרת דופן, ישנם סיכויים גבוהים יותר לעומת שאר האוכלוסייה, להאריך חיים אף הם. מחקרים הראו כי להוריהם של אנשים שהגיעו לגיל מאה ומעלה, היה סיכוי פי 7 או יותר להגיע לגיל 90 ומעלה לעומת בני דורם.

מעניין עוד יותר לראות כי אריכות ימים מופלגת קשורה עם "הזדקנות בריאה"- ולראייה, צאצאיהם של הורים שהגיעו לגיל 90 ומעלה היו בריאים יותר, ועם פחות מחלות קשורות לגיל לעומת בני גילם. מחקר שעקב אחרי יהודים אשכנזים שהגיעו לגיל 95 ומעלה, הראה כי לילדיהם יש רמת שומנים "רעים" (LDL) נמוכה יותר ורמת שומנים "טובים" (HDL) גבוהה יותר בדם בהשוואה לערכים אלו אצל בני גילם שהוריהם לא הגיעו לזקנה מופלגת. בנוסף, אצל הצאצאים של ההורים שהאריכו חיים הייתה שכיחות נמוכה יותר של יתר לחץ דם ושל מחלות לב וכלי דם. זאת ועוד, אריכות חיים בהורים, נמצאה קשורה עם האטה בירידה הפיזית והתפקודית בצאצאיהם. לפיכך אנשים שהגיעו לגיל מופלג וצאצאיהם מהווים מודל מחקרי טוב ללמידת הגורמים המאטים את ההזדקנות.

מבחינה שכלית, מחקרים שונים הראו כי בילדיהם של אנשים שהאריכו ימים, הסיכון לדמנציה נמוך יותר, הירידה בתפקודים השכליים היא אטית יותר, ובמוחם הודגמו לעיתים רחוקות יותר ממצאים כגון פגיעה בכלי הדם במוח או ירידה בנפח של אזורים הקשורים עם זיכרון (היפוקמפוס).

חברי קופת חולים מכבי בני 40-65 שהוריהם האריכו ימים ללא ירידה קוגניטיבית (אביהם הגיע לגיל 70 לפחות ואמם עד גיל 75 לפחות) ומעוניינים להשתתף במחקר מוזמנים לפנות לטלפון 03-5305439, (נא להשאיר הודעה קולית הכוללת שם וטלפון) או לשלוח דואר אלקטרוני לכתובות המייל המפורטות:

Liora.Rozenberg@sheba.health.gov.il ליאורה רוזנברג